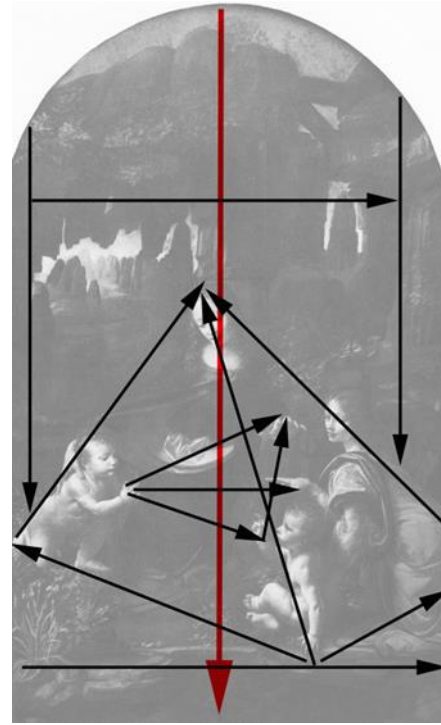


16. YÜZYIL ROMA OKULU

15. yüzyılın ikinci yarısında ön plana çıkmaya başlayan Roma Okulu'nun sanatçıları çoğunlukla Floransa ve Umbria'dan gelen sanatçılar olmuştur. Roma Okulu, 16. yüzyılın başında kendi sanatçılarını yetiştirmeye başlamasıyla, Floransa Okulu'nun da önüne geçerek Yüksek Rönesans'ın eserleriyle adından söz ettirmiştir. Rönesans'ın klasik üçgen kompozisyon kuruluşunun bu dönemde yerini pramidal bir yapıya bırakması, figürler ve resimsel mekan arasında oluşan espas ilişkilerini güçlendirerek derinliğin artmasında etkili olmuştur. Ayrıca Raffaello'nun renkli fakat yumuşak anlatımı, Leonardo'nun şiirsel anlatımı ve Michelangelo'nun biçim yorumu sanatçıların özgün tavırlarını rahatlıkla sergilediklerini göstermektedir. Raffaello'nun Vatikan sarayındaki freskleri ve Michelangelo'nun Sistine Şapheli'ndeki freskleri, sadece okulu öne çıkartmakla kalmamış aynı zamanda resim sanatı tarihinin en iyi örnekleri arasında yer almıştır. 1542'de Roma'daki Pantheon'da kurulan "Pontificia Insigne Accademia di Belle Arti e Letteratura dei Virtuosi al Pantheon (Pantemon Ustalarıyla Papalık Güzel Sanatlar Akademisi)" adı verilen ilk sanat okulunda dönemin pek çok sanatçısının eğitim aldığı bilinmektedir. Ayrıca 1577'de ressam Federico Zuccari başkanlığında (1540-1609) açılan "Accademia di S. Luca (Aziz Luka Akademisi)" Roma'nın ikinci sanat okulu olmuştur.



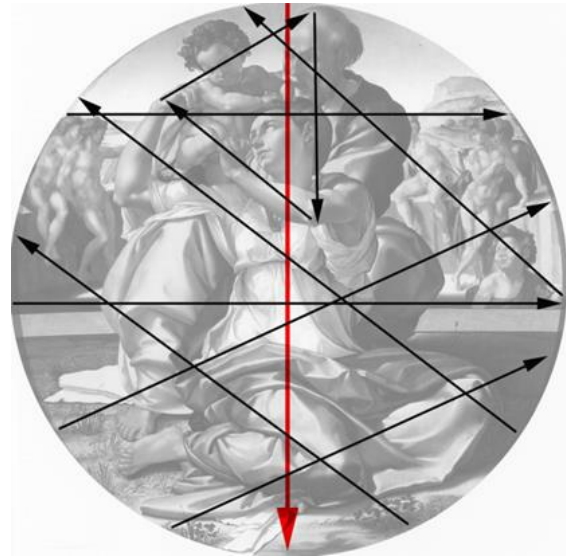
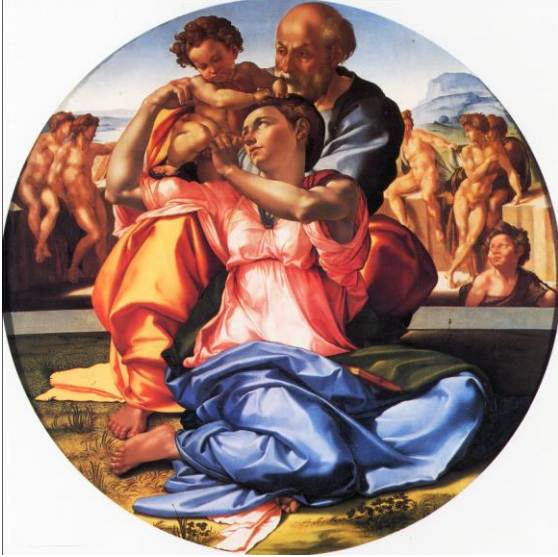
Leonardo, "Kayalıklar Meryemi", ahşap üzerine yağlıboya, 199 x 122 cm, 1483-86

Leonardo "Kayalıklar Meryemi"

Leonardo'nun Paris Louvre Müzesi'nde sergilenen "Kayalıklar Meryem'i" adlı yapıtı bir altar panonun orta bölümünü oluşturmaktadır. Yakın plan ve açık

kompozisyon olarak kurgulanmış olan bu resimde pramidal yapı, resmin merkezinde yer alan figür grubunu içine alıyor. Meryem'in başı pramidin tepe noktasını oluştururken, sağ kenar, sol kenar ve sol öne doğru devam eden diyagonal ara yönler figürlerin zeminle bağlandığı noktalarda birleşerek pramidi tamamlıyor. Resmin merkezine yerleştirilmiş olan Meryem, aynı zamanda dikey ana yönü işaret etmektedir. Sağ ve sol kenarlarda betimlenen kayalıklar ana yöne paralel diğer dikey ara yönlerdir. Arka planda yer alan kayalıklarla oluşan yatay plan, zemin ve İsa'yla Azize Anna'nın elleri arasında oluşan düzlem, bu dikey ana yönü dengeleyen yatay ara yönleri veriyor. Ayrıca figürlerin ellerinin birbirleri ile olan uzaklıklarıyla oluşan üçgen form izleyicinin bakışlarını konunun merkezine odaklıyor. Kompozisyonda hem biçimsel yoğunluk hem de kırmızının diğer renklere oranla daha yüksek olan değeri ağırlığı sağ yarıda çekiyor. Meryem'in sola yönelen baş hareketi, kol hareketiyle çocuk İsa'yla olan birlikteliği, İsa'nın koyu alan içinde ışıklı betimlemesi ve arka planda gökyüzünde kullanılan aydınlık alan, izleyicinin bakışlarını sol yarıya yönlendirilerek asimetric dengenin kurulmasında etkili oluyor. Resmin arka planında yer alan ve mağaranın dışını betimleyen alan gün ışığının atmosferik etkileriyle biçimlenmiştir. Leonardo ufukta ve mağaranın dışında gün ışığı kullanmış olmasına rağmen, hem konuyu vurgulamak hem de biçimleri görünür kılmak için figürlerde kendi içlerinden yansıyan ideal bir ışık kullanmıştır. Bitki motiflerinde görülen detaycı yaklaşım, doku zenginliğinin yanı sıra gerçeklik duygusunun yaratılmasında etkili olmaktadır. Figür grubunda kullanılan yumuşak ifade, resmin ön planında yer alan doğaya ait öğelerdeki dokusal etkilerin yarattığı gerçeklik duygusuyla derinlik algısını güçlendirmektedir.

Kompozisyondaki ışık etkileri, aydınlık ve karanlık alanların buğulu bir anlatımla şekillenmesinde önemli bir yer tutuyor. Figürler ve resimsel mekanın bağlanması ve aralarındaki yumuşak geçişler, Leonardo'nun sfumato tekniğini kullanarak gerçekleştirdiği anlatımı destekliyor. Ayrıca açık-koyu ilişkileri formlarda daha yumuşak bir kapalılık hissedilmesine de yardımcı oluyor. Bu nedenle konturlar yumuşamış formlar yer yer açık form ifadesi kazanmıştır. Çizgiden çok açık-koyu ve lekenin ağırlıklı olarak ön plana çıktığı resimde sanatçının teknik ustalığıyla ortaya çıkan form anlayışı, derinlik ve hacim etkilerinde doğalcı bir anlatım olarak ifade buluyor. Sakin ve sonsuzluk etkisi yaratan resmin gizemli atmosferi kompozisyona durağan bir izlenim kazandırmaktadır. Bu gizem ve zamansızlık duygusu uyandıran görünüm Anna'nın izleyicinin içinde bulunduğu mekana doğru yönlendirdiği bakışı ile sonlanıyor ve izleyicinin de resmin zamanına dahil olmasını sağlıyor. Leonardo olgunluk dönemi eserleri arasında yer alan "Kayalıklar Meryem'i" konusunu iki ayrı resimde yorumlamıştır. Sanatçının iki resmi arasında kompozisyon, anlatım ve teknik olarak oldukça az farklar bulunmaktadır.



Michelangelo, “Kutsal Aile”, ahşap üzerine tempera, 120 cm Ø, 1506

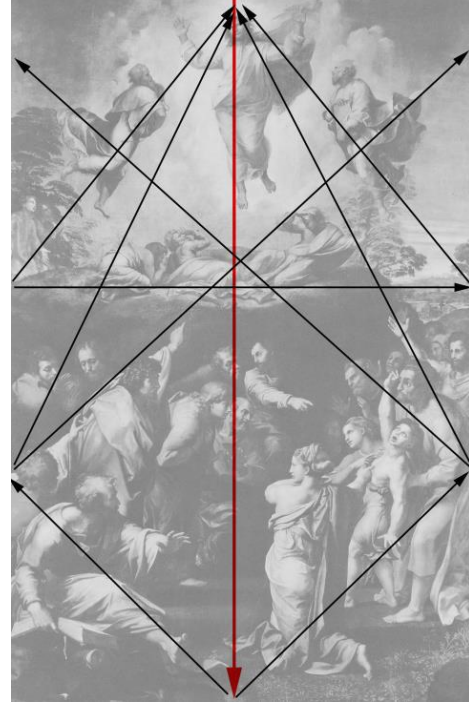
Michelangelo Bounarotti “Kutsal Aile”

Michelangelo’ın “Kutsal Aile” adlı yapıtı Floransa Uffizi Müzesi’nde sergilenmektedir. Sanatçının renk seçimi, biçim yorumu ve figüre yüklediği anlamlar özgün tavrını belirlerken dini bir konunun mistik değerlere sahip olmadan da anlatılabileceği gerçeğini vurgulamaktadır. Bu resimde de anıtsal bir heykel grubu izlenimi veren Meryem, İsa ve Yusuf karakterlerinin yorumu, alışıla gelmiş ve mistik anlatım içeren diğer örneklerle karşılaştırıldığında özgün yapısıyla ön plana çıkıyor.

Michelangelo, Meryem, çocuk İsa ve Yusuf üçlemesini dairesel bir yüzeye izleyicinin bakışlarını noktasal etkiyle dairenin merkezine toplayacak şekilde yerleştirmiştir. Ancak, resmin arka planında yatay yön üzerine yerleştirdiği figürleriyle dairesel kadraji zorlayan bir açık kompozisyon düzenini kullanarak izleyicinin bakışlarının merkezden sağ ve sol dış kenarlara doğru hareket etmesini sağlamıştır. Üçlü figür grubu dikey etkiyle ana yönü belirlerken, arka planda verilmiş olan figürlerin yatay düzlemde olmaları dikey ana yönü dengeleyen yatay ara yönü oluşturmaktadır. Meryem’in dizleri, kalçası, beden hareketi ve sağ kolu ile resmin sağ ve sol kenarlarına doğru hareket eden diyagonal yönler, izleyicinin bakışlarını resmin merkezinden dış kenarlara doğru yönlendirerek dengelerin kurulmasında etkili oluyor. Kahramanların portreleri arasında oluşan üçgen form ise, ön plandaki geniş yüzey ve güçlü renklerle oluşan vurgunun dengelenmesini ve yine izleyicinin bakışlarının resmin üst planına yönlendirilmesini sağlıyor.

Kompozisyonun merkezinde verilen konu, yakın plan etkisiyle tüm yüzeye hakim olmakla birlikte ağırlık figürlerin baş hareketleri ve ışık etkileriyle birlikte sol yarıya yönelmiştir. Ancak, sanatçının sağ yarıda gölgelerle sağladığı koyu renk etkileri ile ön ve arka planı birbirine bağlayan sağ orta plandaki çocuk melek figürü asimetrik

dengeyi kurmasına yardımcı oluyor. Proporsiyon ilişkileri ve renk etkileriyle sağlanan derinlik algısı, kompozisyonda belirgin derecede bir ön plan ve arka plan etkisi yaratıyor. Güneş ışığının güçlü etkileri, değeri yüksek renkleri daha da etkili kılarak dikkati ön planda topluyor. Michelangelo'ın ideal uyum ve güzellik anlayışını tanımlayan figür yorumu içeriği daha da güçlendirmektedir. Ayrıca sanatçının anlatımcı ve öznel biçim yorumu kompozisyondaki renk ve ışık etkileriyle daha da güçleniyor. Güçlü desen ve renklerle sağlanmış olan açık-koyu etkiler formlarda kapalılık özelliği yaratıyor. Özellikle ön plandaki anıtsal figür yorumuna karşın arka plandaki figürlerin sıradanlığı ve samimi ifadesi kompozisyona hareketli bir izlenim vermektedir. Michelangelo'ın genel karakterini belirleyen biçim yorumu ve güzellik anlayışı olgunluk dönemi eserleri arasında yer alan Sixten Shapel'deki figürlerinde heykelsi bir görünüm kazanmış, heykelleri ve resimleri arasındaki farkı ortadan kaldırmıştır.



Raffaello, “Dönüşüm”, ahşap üzerine yağlıboya, 405 x 278 cm, 1518-20

Raffaello “Dönüşüm”

Vatikan Pinacoteca Sanat Galerisi koleksiyonunda bulunan Raffaello'ın “Dönüşüm” adlı yapıtının konusu, İsa'nın ölümünden sonra tekrar dirilmesinin anlatıldığı hikayeyi içermektedir. Raffaello'ın son dönem yapıtları arasında yer alan bu eser, sanatçının kendi üslubunu geliştirirken Michelangelo ve Leonardo'dan ne derece etkilendiğini de açıklamaktadır. İdeal biçim arayışları, ışık ve renk kullanımı ile dikkat çeken resim, kadrajın dışında devamlılık gösteren kalabalık figür grubuyla kadrajın dışında ve izleyicinin zihninde sonlandığından yakın plan bir açık kompozisyon düzenine sahiptir. Kompozisyonun kuruluşu resmi yeryüzünü ve gökyüzünü tanımlayan iki yatay plana ayırmıştır. Ancak figürlerin bir araya geliş düzeniyle

sağlanmış olan piramidal yapı iki alanı bir birine bağlıyor. İlahi ışıkla vurgulanarak ön plana çıkarılmış olan İsa figürü, gökyüzünden yeryüzüne doğru bir hareketle bu piramidin tepe noktasını oluşturmaktadır. İsa, sağ ve sol kenarlarda yer alan ön plandaki diğer figürlerin konumu piramidal yapıyı tamamlıyor.

Merkezde yer alan İsa figürü resmin dikey ana yönünü oluşturuyor. Resmi yatay olarak iki plana ayıran kayalık ve üzerindeki figürler dikey ana yönü karşılayan yatay ara yönü veriyor. İsa'dan bu yatay yöne doğru iki yanındaki figürlerin duruşuyla verilmiş olan diyagonal yönler üçgen bir yapı ortaya koymaktadır. Zemindeki kalabalık figür grubu içinde yer alan kişilerin İsa'yı işaret eden hareketleri diyagonal ara yönleri veriyor. Ayrıca resmin ön ortasında bulunan figürlerin hareketleri ile sağ ve sol kenarları işaret eden duruşları diğer diyagonal yönler olarak izleyicinin bakışlarının tüm yüzeyde dolaşmasında etkili oluyor. Dikey ana yönün her iki tarafında yer alan biçimler ve renk dağılımı kompozisyonda hareketli simetrik dengenin kullanıldığını gösteriyor. Kompozisyonda yer alan figürlerin duruşları aralarındaki espas ilişkileri ve resmin mekanıyla olan birliktelikleri derinlik etkilerini artırıyor. Raffaello, resimlerinde genellikle orta tonlar ve ara değerler kullanmış olmasına rağmen, bu resminde oldukça renkli bir armoni tercihi yapmıştır. Bu nedenle değeri yüksek renkler açık-koyu uyumuyla daha da etkili bir izlenim veriyor. İsa'nın ilahi ışıkla aydınlanan bedeni ve ön planda yer alan figürlerde konunun anlatımını güçlendirmek için kullanılan idealize ışık ise dramatik anlatımı güçlendiriyor. Ayrıca figürlerin portrelerindeki şaşkınlık ve merak duygusu ile aralarında kurulmuş olan diyalog, olay karşısında sergiledikleri tavırlar, İsa'nın yeryüzüne inişi ve diğer iki figürün de göğe yükselişi kompozisyona hareketli bir izlenim kazandırıyor. Raffaello'in, çizgisel yapıdan uzaklaşan lekeci tavrı, yumuşak renk geçişleri ve ışık etkileri kullandığı açık formları da açıklamaktadır.